

Asia	Valokuvan käyttäminen Internet-sivuilla
Hakija	N.N.
Annettu	12.06.2002

LAUSUNTOPYYNTÖ**Selostus asiasta**

N.N. (jäljempänä hakija) on pyytänyt 19.04.2002 saapuneella kirjeellään tekijänoikeusneuvoston lausuntoa valokuvan käyttämisestä Maalausliike A Oy:n www-sivuilla.

Lausuntopyynnön mukaan Maalausliike A Oy:n Internet-sivuilla on Yrityshistoria-sivuilla valokuva, jossa hakija on kuvattu isänsä kanssa pakettiauton vierellä. Valokuva on otettu noin vuonna 1963 tai 1964. Valokuvan ottaja ei ole tiedossa. Kuvan omistajasta ei ole www-sivuilla muuta tietoa kuin että se on ollut perhealbumikäytössä. Kuvauspaikkana on yksityinen piha-alue.

Lausuntopyynnön mukaan kuvaa ei ole toisinnettu toisarvoisessa merkityksessä, vaan sen luonne yrityksen sivuilla on kaupallinen ja mainoksellinen. Kuvaa ei ole myöskään aikaisemmin julkistettu tekijänoikeuslain 8 §:n mukaisesti.

Katsojalle kuvan käyttötapa voi luoda virheellisen vaikutelman siitä, että ko. kuvassa olisi yrityksen nykyinen jatkaja lapsena. Tähän vaikuttaa seuraava kuvan samantyyppinen asetelma (yrityksen nykyinen jatkaja seisoo auton vierellä). Vastaavassa kohdassa tekstissä kerrotaan sukupolvenvaihdoksesta.

Hakija on pyytänyt kuvan poistamisesta www-sivulta kirjeessään 12.04.2002 ilmoittamalla, että kuva on yksityinen, eikä hakija ole antanut lupaa sen käyttämiseen. Maalausliike A Oy:n toimitusjohtaja M.M. ei ole ilmoittanut halukkuuttaan kuvan poistamiseen. Valokuva on edelleen yrityksen Internet-sivuilla.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset.

- 1) Onko tässä tapauksessa kuvan esillä pitäminen yrityksen Internet-sivuilla kuvan julkista esittämistä?
- 2) Onko hakijalla, hänen ollessaan itse kuvassa, oikeus kieltää tämän kuvan julkinen esittäminen?
- 3) Mitä keinoja hakijalla on kuvan saamiseksi pois Internet-sivuilta, mikäli neuvotteluilla ei voida asiaan vaikuttaa?

Vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut M.M.:lle mahdollisuuden vastineen antamiseen. M.M. ei ole kuitenkaan toimittanut asiassa vastinetta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta ja valokuvateosten suojasta

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa valokuvateos. Valokuvat, jotka eivät yllä teostasoon, saavat tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaista suojaa.

Teostasoon yltävän valokuvan tulee olla itsenäinen ja omaperäinen. Teostasoa arvioitaessa on tarkasteltava valokuvan ilmenemismuotoa kokonaisuudessaan. Valokuvateosten teostason on katsottu asettuvan verraten korkealle.

Tekijälle kuuluvista taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokratta-

vaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Digitaalitekniikan ja tietoverkkojen kehittymisen myötä teosten saattamisesta yleisön saataviin tietoverkkoja apuna käyttäen on kehittynyt merkittävä teosten ja muun suojatun aineiston käyttömuoto.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.

Jos tekijä on luovuttanut tekijänoikeutensa toiselle, luovutuksensaaja ei saa 28 §:n mukaan muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta edelleen, ellei siitä ole toisin sovittu. Liikkeelle kuuluvan oikeuden saa luovuttaa liikkeen luovutuksen yhteydessä, jolloin luovuttaja jää edelleen vastuuseen sopimuksen täyttämisestä.

Oikeus valokuvaan tai valokuvan tekijänoikeus suojaa valokuvaa sellaisenaan muttei esimerkiksi valokuvan kohdetta, ideaa tai aihetta. Kuka tahansa saa siten ottaa valokuvan samasta kohteesta ja esimerkiksi samasta kuvakulmasta ja samassa valaistuksessa kuin toinen valokuvaaja. Sen sijaan valokuvaajan ottamasta valokuvasta ei saa valmistaa kappaletta tai näyttää sitä julkisesti ilman valokuvaajan suostumusta, koska tekijänoikeuslain 2 ja 49 a §:n mukaan valokuvan kappaleen valmistaminen ja sen julkinen näyttäminen kuuluvat valokuvaajan yksinoikeuden piiriin. Kun valokuvan kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu taikka julkaistu, sitä saadaan näyttää julkisesti.

Valokuvaamalla tehtyä muotokuvaa koskee lain 40 c §:n erityissäännös, jota sovelletaan 49 a §:n 3 momentin viittaussäännöksen perusteella myös teostasoon yltämättömiin valokuviin. Säännöksen mukaan valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on, vaikka valokuvaaja on pidättänyt itselleen oikeuden teokseen, oikeus antaa lupa muotokuvan ottamiseen sanomalehteen, aikakauskirjaan tai elämäkerralliseen kirjoitukseen, jollei valokuvaaja erikseen ole pidättänyt oikeutta kieltää sitä.

Tekijänoikeus on tekijänoikeuslain 43 §:n 1 momentin mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Muiden valokuvien kuin valokuvateosten suojusta

Teostasoon yltävien valokuvien lisäksi tekijänoikeuslaissa suojataan muita valokuvia tekijänoikeussuojaa heikommalla suojalla. Lain 49 a §:n 1 momentin mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita sekä näyttämällä sitä julkisesti. Valokuvaajalta puuttuu sen sijaan yksinoikeus levittää kuvia, millä tarkoitetaan yksinoikeutta luvallisesti valmistettujen valokuvan kappaleiden myymiseen, lainaamiseen tai vuokraamiseen. Lain 49 a §:n 3 momentin viittaussäännösten perusteella tietyt tekijänoikeuslain säännöksiä sovelletaan myös valokuviin, jotka eivät yllä teostasoon. Säännöksessä todetaan lisäksi, että jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan siihen oikeuteen nojata.

Teostasoon yltävien ja lain 49 a §:n mukaisten muiden valokuvien suoja eroaa lähinnä suoja-ajan pituuden ja sen laskemistavan suhteen. Oikeus valokuvaan on tekijänoikeuslain 49 a §:n 2 momentin mukaan voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin. Sen sijaan valokuvateokset saavat suojaa tekijänoikeuden yleisen 70 vuoden suoja-ajan mukaisesti. Toinen merkittävä ero on, että muiden valokuvien kuin valokuvateosten suoja ei ulotu valokuvien levittämiseen.

Tekijänoikeuslain 49 a §:n 1 momentissa tarkoitettun oikeuden luovutusta koskevat niin ikään samat säännökset kuin tekijänoikeuden luovutusta.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt valokuvien suoja muun muassa lausunnoissaan 1987:13, 1988:3, 1988:4, 1989:5, 1990:17, 1991:6, 1991:12, 1993:11, 1994:1 ja 1996:7.

Kumotun valokuvalain säännöksistä

Valokuvien suojusta säädettiin aikaisemmin oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/1961, jäljempänä valokuvalaki). Valokuvalaki kumottiin vuonna 1995 ja valokuvien suoja koskevat säännökset siirrettiin edellä selostetuin tavoin tekijänoikeuslakiin.

Kumotun valokuvalain 15 §:n 2 momentti sisälsi tilattuja valokuvia koskevan erityissäännöksen. Valokuvalain 15 §:n 2 momentin mukaan, sellaisena kuin se oli laissa 35/1991, milloin valokuva valmistettiin tilauksesta, oikeus valokuvaan siirtyi tilaajalle, jollei nimenomaan ollut toisin sovittu. Valokuvaaja sai kuitenkin yleiseen tapaan panna kuvan näytteille mainostarkoituksessa, mikäli tilaaja ei sitä kieltänyt.

Tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain 446/1995 voimaantulosäännösten mukaan kyseistä lakia sovelletaan myös sellaisiin 49 a §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin (eli valokuviin), jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen lain 446/1995 voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja. Ennen lain

446/1995 voimaantuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sovelletaan kuitenkin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että ennen vuotta 1995 oikeus tilauksesta valmistettuun valokuvaan siirtyi tilaajalle, ellei toisin ollut sovittu. Jos joku on saanut tällaisen oikeuden valokuvaan ennen lain 446/1995 voimaantuloa, se on edelleen voimassa, vaikka tilauksesta tehtyjä valokuvia koskeva säännös on nyttemmin kumottu.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettu valokuva on valmistettu ennen vuotta 1995. Kyseistä valokuvaa ei kuitenkaan tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan voitane pitää tilauksesta valmistettuna valokuvana, joten tekijänoikeusneuvoston ei ole tarpeen laajemmalti pohtia edellä selostettujen säännösten sovellettavuutta nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Hakijan esittämät kysymykset toistetaan selvyuden vuoksi.

1) Onko tässä tapauksessa kuvan esillä pitäminen yrityksen Internet-sivuilla kuvan julkista esittämistä?

2) Onko hakijalla, hänen ollessaan itse kuvassa, oikeus kieltää tämän kuvan julkinen esittäminen?

Tekijänoikeusneuvosto vastaa samalla sekä kysymykseen 1 että kysymykseen 2.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen käsityksen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettu, hakijaa ja hänen isäänsä esittävä valokuva ei ole valokuvateoksena tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla tekijänoikeussuojaa saava, vaan se saa suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:n nojalla.

Tekijänoikeuslain 49 a §:n 1 momentin mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita sekä näyttämällä sitä julkisesti. 49 a §:n 2 momentin mukaan oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettu valokuva on valmistettu vuonna 1963 tai 1964. Täten valokuvan tekijänoikeuslain 49 a §:n mukainen suoja-aika on edelleen voimassa. Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että sen näkemyksen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettu valokuva ei ole tekijänoikeuslain 40 c §:ssä tarkoitettu valokuvaamalla valmistettu muotokuva, johon valokuvan tilaaja voisi käyttää kyseisessä lainkohdassa tarkoitettua oikeuttaan esimerkiksi antamalla

luvan kuvan ottamiseen sanomalehteen. Lausuntopyynnössä tarkoitettuun valokuvaan ei siten voida soveltaa tekijänoikeuslain 40 c §:n säännöstä.

Tekijänoikeuslain 49 a §:ssä tarkoitettu oikeus valokuvaan kuuluu valokuvaajalle eli valokuvan ottaneelle henkilölle. Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus sallia tai kieltää muun muassa kappaleiden valmistaminen valokuvasta. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kappaleen valmistamista suojatusta valokuvasta on esimerkiksi valokuvan tallentaminen jonnekin Internet-palvelimelle. Tämä toimi kuuluu valokuvaajan tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaisen yksinoikeuden piiriin ja edellyttää siis hänen lupaansa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettun valokuvan ottaneen henkilön nimi ei käy ilmi tekijänoikeusneuvostolle esitetystä materiaalista. Täten tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, kenelle tekijänoikeuslain 49 a §:ssä tarkoitettu oikeus kuuluu. Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että valokuvassa esiintyvillä henkilöillä, kuten tapauksessa hakijalla, ei ole tekijänoikeuslakiin perustuvaa oikeutta määrätä valokuvan kappaleiden valmistamisesta ja esimerkiksi valokuvan tallentamisesta jollekin Internet-palvelimelle, vaan tämä oikeus kuuluu valokuvaajalle.

3) Mitä keinoja hakijalla on kuvan saamiseksi pois Internet-sivuilta, mikäli neuvotteluilla ei voida asiaan vaikuttaa?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä ja antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Täten tekijänoikeusneuvosto ei voi toimivaltansa puitteissa vastata hakijan kysymykseen numero 3.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Pekka Pulkkinen, Marit Hohtokari, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Tuula Hämäläinen, Jaakko Eskola, Tiina Ryhänen, Kai Nordberg, Kalle Soikkanen, Anne Stenros ja Hanna Nuortila.